Larvik kommune

Samfunn og miljø
Samfunnsforvaltning
Saksbehandler Christian Hagstrøm
Deres ref.
Vår ref. 26/115884
Arkiv 26/17838
Vår dato 16.10.2026
Deres dato

Klima- Og Miljødepartementet

Postboks 8013 DEP
0030 Oslo

26/4470 - Innspill til ny stortingsmelding om villaks, sjøørret og sjørøye

Innledning

Larvik kommune viser til regjeringens arbeid med en ny stortingsmelding for villaks, sjøørret og sjørøye. Stortingsmeldingens mål er å kartlegge trusselbildet for disse artene og stake ut en retning for å sikre bestandenes fremtid. Meldingen skal ses på tvers av sektorer, men regjeringen viser til at konkrete tiltak mot lakselus og rømt oppdrettsfisk skal behandles i havbruksmeldingen. Den nye stortingsmeldingen skal også unngå tiltak som vanskeliggjør utvikling av ny kraftproduksjon.

Numedalslågen, som munner ut i Larvik, er kjent som en av landets viktigste og mest tradisjonsrike lakseelver. I tillegg til at laksen alltid har vært og fortsatt er en viktig ressurs, har også Lågen lang historie som et viktig tømmerfløtingsvassdrag. Vassdraget er i dag betydelig regulert til vannkraftproduksjon med 28 kraftverk og en midlere kraftproduksjon årlig på mer enn 3000 GWh.

For å beskytte en av landets viktigste laksebestander, er Numedalslågen et nasjonalt laksevassdrag med det tilhørende Svennerbassenget som nasjonal laksefjord. Som vertskommune for et av landets viktigste laksevassdrag, mener Larvik kommune at vi har et særlig ansvar for å ta vare på villaksen og de andre anadrome laksefiskene for fremtiden. Vi har følgende innspill til den nye stortingsmeldingen:

Trusselbildet

Selv om vi vet mindre om sjøørreten og sjørøya sammenliknet med laks, må det generelle kunnskapsgrunnlaget om laksefisk likevel anses som godt. Rapporter og temarapporter fra anerkjente aktører som Havforskningsinstituttet og Vitenskapelig råd for lakseforvaltning (VRL), samt en rekke fagfellevurderte artikler publisert i vitenskapelige tidsskrift de fire siste tiårene (Vøllestad, 2023), gir et omfattende og solid kunnskapsgrunnlag om disse artene.

De anadrome laksefiskartene har livssykluser som gjør at de lever de første årene av livet i ferskvann, før de gjør næringsvandringer ut i saltvann. Når de blir kjønnsmodne i sjøen, returnerer de til rennende ferskvann for å gyte og dermed fullføre livssyklusen. Disse tre artene er derfor sårbare for påvirkninger både i ferskvannsfasen og i sjøfasen.

Trusselbildet er sammensatt, men det er i stor grad vitenskapelig konsensus om hva som er de bestandsregulerende truslene mot laks, sjøørret og sjørøye i Norge. Dersom regjeringens ambisjoner

i denne stortingsmeldingen skal omsettes til faktiske resultater som både bevarer og styrker disse artene for fremtiden, må disse truslene håndteres. Det er da vanskelig å unnlate målrettede tiltak mot det som i dag er adressert å være de største menneskeskapte truslene mot ville bestander av anadrom laksefisk i Norge.

Ifølge Vitenskapelig råd for lakseforvaltning er lakselus fra åpne oppdrettsmerder i sjø den største ikke-stabiliserte menneskeskapte trusselen mot villaks, sjøørret og sjørøye. Også Havforskningsinstituttets risikovurdering viser at lakselus fra oppdrett utgjør over 97 % av smittepresset i oppdrettsintensive områder, og sjøørret og sjørøye rammes særlig hardt på grunn av livshistorier som gjør dem vesentlig mer utsatt for lakselus enn laks. Felles for de tre artene er at de har sin hovedvekst i sjøen, men til forskjell fra laksen som vandrer relativt raskt ut i havet, oppholder sjøørreten og sjørøya seg inne i fjordene og de kystnære områdene gjennom hele sommerhalvåret og til dels utover høsten og vinteren. Deres leveområde overlapper derfor i større grad med oppdrettsaktiviteten i fjordene.

For sjørøye, som har lav salt- og lusetoleranse, fører selv lave infeksjonsnivåer til avbrutt næringsvandring, prematur tilbakevandring til ferskvann eller brakkvann, redusert vekst og økt dødelighet. Det samme gjelder for sjøørret, hvor svært mange bestander er hardt rammet av lakselus. Påvirkningen gjelder over store deler av landet, og VRL påpeker at det er en reell risiko for at bestander av sjøørret blir kritisk truet eller går tapt på grunn av manglende tiltak for å begrense lusepåvirkningen på villfisk.

Ut i fra det gjeldende kunnskapsgrunnlaget om laks, sjøørret og sjørøye mener Larvik kommune at den økte dødeligheten forårsaket av lakseluspåvirkning må reduseres, og det bør fremmes insentiver for en overgang til nullutslippsteknologi.

Vannforvaltning og behov for mer vassdragsrestaurering

Vannforvaltningsarbeidet og oppfølging av EUs vanndirektiv er viktigere enn noen gang. De regionale vannforvaltningsplanene setter søkelys på flere av de store trusselfaktorene mot anadrome laksefisk, og tiltaksprogrammene inneholder tiltak for å bedre miljøtilstanden i både ferskvann og kystvann. Laks, sjøørret og sjørøye er gode indikatorarter på miljøtilstand og bør derfor inngå som kvalitetselementer ved vurdering og klassifisering av miljøtilstand både i ferskvann og i kystvannsforekomster.

Både vannkraftregulering og fysiske inngrep påvirker i stor grad miljøtilstanden i elver og er regnet som vesentlige bestandstrusler for de anadrome artene. I VRL sin siste rapport kommer det frem at negativ påvirkning fra vannkraft kan reduseres i mye større grad enn det som er tilfellet i dag. Det er derfor viktig at kunnskapen og verktøyene som finnes tas i bruk, særlig ved vilkårsrevisjon av eldre vannkraftkonsesjoner. Det bør også være en forutsetning at nye vannkraftverk bygges etter prinsippet om beste tilgjengelig teknologi/mønsterpraksis, for å sikre sameksistens mellom vannkraft og økosystemene i rennende vann.

Vassdragsrestaurering bør få høy prioritet nasjonalt, og det må jobbes målrettet for å forbedre tilstanden i våre anadrome vassdrag. Restaurering bør også sees i sammenheng med klimatilpasning, der naturbaserte løsninger bør tas i bruk som det foretrukne verktøyet for å tilpasse oss et klima i endring.

Lokal forvaltning

I vassdrag med selvreproduserende bestander av anadrome laksefisk foreligger det en lovfestet plikt om en felles forvaltning, jf. § 25 i lakse- og innlandsfiskeloven. Den lokale forvaltningen har blant annet ansvar for regulering av fisket, fangstrapportering og bestandsovervåkning. Bestandsovervåkningen har tradisjonelt blitt gjort med utgangspunkt i fangstdata, og et viktig ansvar den lokale forvaltningen har er å påse at man når det fastsatte gytebestandsmålet for elva ved endt fiskesesong. Med redusert innsig av laks og strengere fiskereguleringer er bruk av fangstdata som verktøy for bestandsovervåkning beheftet med større usikkerhet enn tidligere. Små populasjoner med få individer er vanskeligere å forvalte enn store, tallrike populasjoner, og med en situasjon med langt svakere oppgang av laks, og særlig mellom- og storlaks, gir det forvaltningslagene praktiske utfordringer med å oppfylle de lovfestede oppgavene som ligger til den lokale forvaltningen.

Larvik kommune ønsker derfor et nasjonalt løft for mer detaljert overvåkning av de anadrome bestandene i nasjonale laksevassdrag. Ved å ta i bruk automatiske tellere/kameraovervåkning og sonarteknologi får man mer presise bestandsdata på både oppgang av gytefisk og utvandrende smolt, noe som vil styrke den lokale forvaltningen og redusere risikoen for at elva blir stengt for fiske, med de økonomiske konsekvensene det har for rettighetshaverne.

Forskrift om nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder

Det ble aldri vedtatt en egen forskrift for de 52 nasjonale laksevassdragene med tilhørende nasjonale laksefjorder. Vi har i dag et trusselbilde som er alvorlig for alle de tre anadrome laksefiskene, og vi ber derfor regjeringen om å vurdere en egen forskrift som styrker dette beskyttelsesregimet ytterligere. Selv om sjøørret og røye indirekte er beskyttet av denne ordningen, mener kommunedirektøren at også sjøørret og sjørøye bør inngå i beskyttelsesregimet, nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder.

Kilder

Vitenskapelig råd for lakseforvaltning 2026. Status for norske laksebestander i 2026. Rapport fra Vitenskapelig råd for lakseforvaltning nr 22.

Vitenskapelig råd for lakseforvaltning 2023. Trusselvurdering for sjøørret. Temarapport fra Vitenskapelig råd for lakseforvaltning nr. 12, 37 s.

Vøllestad, L. A. (2023). A paradoxical bias in knowledge about Norwegian freshwater fishes: research efforts during 1980-2020. Fauna Norvegica, 42, 6-30. https://doi.org/10.5324/fn.v42i0.4965

Kunnskapsgrunnlag for risikovurdering av negative effekter av lakselus på vill laksefisk 2026

Rapport fra havforskningen https://www.hi.no/hi/nettrapporter/rapport-fra-havforskningen-2026-35

Med hilsen

Grethe Krokstad
Virksomhetsleder

Christian Hagstrøm
Arealplanlegger

Dette dokumentet er ekspedert uten manuell signatur